

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

**ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ**

Колективна монографія

І частина

Київ
Вид-во “Світ знань”
2023

УДК 378.091.3:37.011.3-051]:7

Т 65

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 1 від 26 вересня 2022 р.)*

Рецензенти:

В. М. Лабунець, доктор пед. наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Д. Г. Юник, доктор пед. наук, професор кафедри теорії та історії музичного виконавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського;

Е. М. Кучменко, доктор історичних наук, професор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Автори: *Т. Бондар, А. Бохолдін, С. Горбенко, Н. Голубицька, І. Гожельник, О. Гусаченко, Ж. Дьоміна, Т. Жигінас, А. Козир, О. Кузнецова, О. Кузнецова, Л. Ліхницька, С. Миколінська, Т. Олефіренко, В. Петренко, О. Тимошенко, М. Ткач, В. Федоришин, І. Хомич, К. Чеченя, О. Щолокова, Т. Яценко.*

Т 65 Трансдисциплінарний вимір підготовки фахівців мистецького профілю : колективна монографія. Ч. 1 / Т. Бондар та ін. ; за заг. ред. А. Козир. – Київ : Вид-во “Світ знань”, 2023. – 364 с.

ISBN 978-966-7742-26-3

У монографії представлений трансдисциплінарний вимір підготовки фахівців мистецького спрямування. Висвітлюються сучасні підходи до викладання навчальних дисциплін у закладах вищої мистецької освіти: інтеграція, етнокультурна забезпеченість, міждисциплінарні зв'язки, тощо. Визначено основні напрямки мистецької освіти, що актуалізує завдання комплексного обґрунтування і створення освітньо-наукових моделей та програм навчального процесу. Монографія призначена для науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрантів і студентів вищих навчальних закладів мистецької освіти, вчителів музичного мистецтва, музичних педагогів.

ISBN 978-966-7742-26-3

УДК 378.091.3:37.011.3-051]:7

© Колектив акторів, 2023
© Вид-во “Світ знань”, 2023

25. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh., Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofía y Teoría Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.

Ольга Кузнецова, Артем Бохолдін

**ВРАХУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН В ОРГАНІЗАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ**

У монографії розглядаються принципи встановлення міжпредметних зв'язків фахових дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв як важливої складової міждисциплінарної інтеграції з метою оптимізації професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, інтергрованого курсу “Мистецтво”, викладачів музичних дисциплін. Також обґрунтовується доцільність встановлення міжпредметних зв'язків за рахунок включення до програм всіх фахових та інтегрованих дисциплін. Особливість врахування міжпредметних зв'язків фахових дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв в сучасності полягає в інтегруванні музичних дисциплін, оскільки освітня галузь “Культура і мистецтво”, а саме спеціальність “Музичне мистецтво” передбачає системне опанування різних видів музичного мистецтва та різнопланову музичну діяльність.

Якщо розглядати освітню галузь “Освіта/Педагогіка”, спеціальність “Середня освіта (Музичне мистецтво)”, то можемо зазначити, що окрім врахування міждисциплінарних зв'язків фахових музичних дисциплін є предмети вивчення Образотворче мистецтво та основи техніки малювання, бо спеціальність передбачає викладання інтегрованого курсу “Мистецтво”, де інтегруються предмети музичного та образотворчого циклу.

Вивчення фахових дисциплін та їх інтеграція в педагогічній практиці, забезпечує здійснення комплексного впливу на особистість через осягнення їхніх взаємозв'язків, усвідомлення можливості відображення дійсності мовою різних видів музичного мистецтва.

Саме вирішення питання організації педагогічних практик факультету мистецтв в яких враховуються міжпредметні зв'язки фахових дисциплін є актуальним завданням вищих закладів мистецько-педагогічної освіти. Професія педагога-музиканта як вид трудової діяльності включає вміння і навички педагогічної, виховної, організаторської, просвітницької, методичної, виконавської роботи, вміння застосовувати різні види музичної діяльності для обох вищевказаних спеціальностей, а в спеціальності “Середня освіта (Музичне мистецтво)” і навички та вміння в образотворчому мистецтві набуті в процесі вивчення фахових дисциплін. Студент має володіти вокально-хоровими навичками, вокальними, теоретичними, грати на музичному інструменті, інтегрувати види мистецтва та застосовувати всі міжпредметні зв'язки фахових дисциплін в процесі проходження педагогічної практики факультету мистецтв.

Педагогічна практика на факультеті мистецтв є одним з основних ланок теоретичної і практичної підготовки в діяльності студентів факультету. Різноманіття інноваційних процесів та міжпредметних зв'язків характерних як і для культурно-мистецьких шкіл, загальноосвітніх закладів, саме в концепції Нової української школи, яка передбачає інтеграцію мистецьких дисциплін – все це передбачає підготовку фахівців, які вміло застосовують у практичній діяльності сучасні музично-педагогічні технології, інтеграції музичних та мистецьких дисциплін, підготовка студентів які здатні до творчості, що мають індивідуальний стиль мистецької, музично-педагогічної діяльності. Музично-педагогічна практика у вищому навчальному закладі на факультеті мистецтв є необхідним етапом у підготовці майбутніх фахівців у сфері музичного мистецтва та інтегрованого курсу “Мистецтво” для викладацької діяльності як в початковій, базовій ланці загальної середньої освіти в концепції НУШ так і в мистецьких школах, викладання музичних

дисциплін у ВНЗ. Однією з головних умов підготовки до практики є успішне оволодіння студентами знанням фахових дисциплін з обраної спеціальності в галузях освіти “Культура і мистецтво”, “Освіта/Педагогіка”.

Педагогічна практика на факультеті мистецтв базується на набутих студентами знаннях і уміннях з дисциплін “Педагогіка”, “Психологія”, “Методика викладання музичних дисциплін”, “Методика музичної освіти”, “Основний музичний інструмент”, “Хорове диригування”, “Хоровий клас і фаховий практикум”, “Теорія музики”, “Сольфеджіо”, “Історія музики” та багато інших фахових дисциплін, та вміння інтегрувати їх в процесі проходження практики з учнями та студентами для подальшого викладання в закладах загальної середньої освіти, мистецьких школах, фахових коледжах та вищих навчальних закладів мистецького спрямування.

Якщо розглянемо загальноосвітні навчальні заклади, можемо зазначити, що відповідно до вимог Концепції Нової української школи одним з ефективних шляхів оновлення змісту і методів навчання в сучасній школі є інтеграція, під якою мають на увазі процес зближення і поєднання, тобто синтезу мистецьких предметів, а саме:

- музичне мистецтво;
- образотворче мистецтво;
- хореографія, оскільки починаючи з 4 класу в підручниках
- інтегрованого курсу “Мистецтво” додається багато теоретичного матеріалу з хореографії та танцювальної музики різних національностей. Тому вчителю музичного мистецтва або інтегрованого курсу “Мистецтво” в закладах загальної середньої освіти необхідно враховувати міжпредметний зв’язок мистецьких дисциплін для успішного проведення уроку музичного мистецтва або інтегрованого курсу “Мистецтво”.

Економічні, ідеологічні та соціокультурні процеси в Україні, що відбуваються з урахуванням загальносвітових гуманістичних тенденцій (зокрема, втілення у життя ідей Е. Фромма, В. Франкла, К. Роджерса, А. Маслоу, Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинського) впливають на докорінні зміни у національній системі освіти, в тому

числі відбуваються процеси модернізації на гуманістичних засадах. Розвиток особистості учня, залучення ціннісно-сміслових та почуттєво-емоційних чинників освітнього процесу окреслює і виводить роль естетичних компонентів уроків мистецтва на перше місце.

Відповідно, сучасна освіта формує знання та вміння учнів з відповідною ментальною підготовкою, де вміння синтезувати знання не є пріоритетним напрямком під час вироблення навичок з інформаційних технологій. Саме тому, створюється нова педагогіка визначальною рисою якої є інноваційність та інтеграційність (І. Дичківська). Органічне поєднання формальної і неформальної освіти, зміна моделі де є зосередження уваги на передачі інформації, у бік моделі, де відбувається збалансування переданої інформації та її обробку і подальше використання.

На даному етапі мистецька освіта не розглядається як замкнута система, що розвивається автономно щодо широких соціальних відносин і світового культурного контексту. Кроскультурний або мультикультурний діалог – це формування комплексу знань, умінь і цінностей, що ґрунтуються на визнанні свободи, демократії, солідарності й прав людини, що веде до розвитку, взаємодії та взаємозбагачення культур [31].

Саме тому, важливо сформувати і виокремити методичні засади формування учнів на уроках мистецтва через інтеграційний підхід, тобто врахувати всі міжпредметні зв'язки. Важливим етапом є врахування даної проблеми в навчанні студентів на педагогічних практиках факультету мистецтв.

Діагностика рівня розвитку пізнавальних процесів і музично-практичної діяльності в учнів, які навчаються за концепцією Нової української школи – різний. Він пояснюється темпами психологічного розвитку дитини, який залежить від умов життя та виховання в родині, в шкільних установах, індивідуальними задатками. Завдання вчителя, окрім розвитку й формуванню музично-естетичних смаків засобами музичного мистецтва, образотворчого мистецтва, хореографії та інших музичних дисциплін та їх інтеграцію – розкрити творчий потенціал кожної дитини і сформувати високодуховну особистість.

Таким чином, С. Науменко визначила завдання музично-естетичного виховання:

– розвиток емоційної сфери дитини, естетичних емоцій і почуттів, що в сукупності дозволять переживати і усвідомлювати твори музичного мистецтва;

– виховувати активність музичного сприйняття та потяг до творчої діяльності.

У процесі проходження педагогічної практики студентами на факультеті мистецтв є визначені завдання вчителя музики на уроках мистецтва:

1. Навчити дітей слухати і розуміти музику, пробуджувати в них емоційну чуйність на різнохарактерні твори;

2. Встановити зв'язок музики з іншими предметами естетичного циклу та життям;

3. Встановити координацію руху і голосу;

4. Розвивати ладове чуття;

5. Навчити дітей відчувати рівномірну пульсацію в музиці;

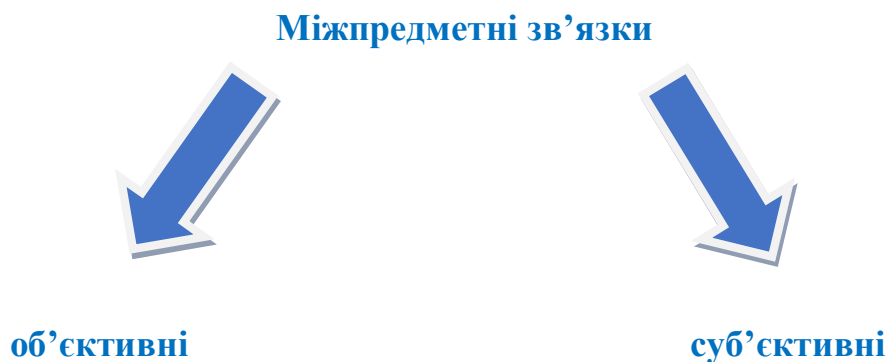
6. Викликати активне бажання до творчої діяльності.

Розглядаючи мистецькі школи, позашкільні навчальні заклади, вищі навчальні заклади мистецького спрямування, в які факультет мистецтв готує фахівців галузі знань “Культура і мистецтво” спеціальності “Музичне мистецтво” можемо зауважимо на важливості інтеграції музичних дисциплін та вдале застосування інтегративного підходу в роботі з учнями, вихованцями та студентами. Процес формування уміння інтегративного підходу у майбутніх фахівців являє собою взаємозв'язок музичних дисциплін, знань та умінь отриманих в результаті вивчення предметів фахового музичного спрямування та застосування між предметного зв'язку в процесі проходження педагогічної практики на факультеті мистецтв.

У майбутнього фахівця, який успішно опанував програму педагогічної практики на факультеті мистецтв мають бути навички та уміння застосовувати між предметний, а саме інтегративний зв'язок музичних дисциплін в процесі викладання у мистецьких школах, позашкільних навчальних закладах, вищих навчальних закладах мистецького та музично-педагогічного спрямування.

Важливим етапом в організації педагогічної практики на факультеті мистецтв є надання студенту вміння формувати заняття через інтеграцію, саме так, щоб всі вивчені фахові дисципліни допомогли йому у роботі.

Міжпредметний зв'язок – це вираз фактичних зв'язків, що встановлюються між різними навчальними предметами в процесі навчання або у свідомості студента вищого навчального закладу, так і учня мистецької або музичної школи.



Об'єктивна сторона міжпредметних зв'язків знаходить вираз у визначенні змісту навчання і враховується при розробленні навчальних планів, програм навчальних предметів, складанні підручників, навчальних і методичних посібників з відповідних навчальних предметів.

Суб'єктивна сторона міжпредметних зв'язків здійснюється викладачами в процесі навчання. Найбільш продуктивними при викладанні музичних дисциплін є застосування міжпредметних зв'язків з дисциплінами фахового спрямування так і гуманітарного циклу – народознавством, живописом, скульптурою, архітектурою, театром, кіномистецтвом, хореографічним творчістю.

Крім величезного емоційно-естетичного впливу, такі уроки стають джерелом справжнього художнього відкриття світу, стимулом до реалізації творчого потенціалу дітей, засобом формування справжнього художнього смаку. Між предметні зв'язки, що об'єднують зазначені галузі науки мистецтва дозволяють забезпечувати безперервність у формуванні комплексного сприйняття того чи іншого поняття. Ступінь залучення відомостей з різних галузей знань може бути різною –

від епізодичних одиничних вкраплень (довідок, невеликих повідомлень, ілюстрацій тощо) до порівняльного аналізу кількох явищ (тем, сюжетів, образів, ідей, концепцій).

Кращим проявом міжпредметних зв'язків є проведення занять та уроків інтегрованого типу. Такі заняття спрямовані на розширення знань учнів по заданій темі з музичних дисциплін, формування у них здатності системно сприймати предмет з різних боків, сприяють активізації мислення учнів, розвитку ініціативності, самостійності, креативності та критичності мислення, значно підвищують ефективність навчання, сприяють формуванню соціокультурної компетенції учнів.

Міжпредметні зв'язки фахових дисциплін розглядаються, як мета навчання. Стосовно до музичного навчання поняття між предметний зв'язок або може мати кілька значень: створення в учнів та студентів цілісного уявлення про музичний світ. В результаті такої взаємодії фахових дисциплін є можливість отримати ті знання, які дозволяють побачити зв'язок між окремими музичними поняттями, уявити музичний світ як єдине ціле; знаходження спільної платформи зближення предметних знань (тут інтеграція – засіб навчання). На даному етапі наявних предметних знань отримуються нові уявлення про музичне мистецтво, постійно доповнюючи і розширюючи розвиток музичного інтегративного мислення (тут інтеграція результат навчання). В процесі порівняння, роблячи логічні висновки, бачучи даний музичний об'єкт з різнобічної сфері вистав та музичних понять, встановлюючи зв'язки між різними формами розумових понять.

Міжпредметна інтеграція на уроках в школах мистецтв може здійснюватися шляхом об'єднання кількох навчальних предметів навколо певної теми або понять. Зв'язок різних видів музичного мистецтва, живопису і архітектури відома з давніх часів і до цього часу залишається найбільш потрібовим видом інтеграції. Адже музичні дисципліни викликають слухові уявлення, живопис – зорові, архітектура – просторові, а їх поєднання створює цілісну картину буття. Інтеграція різних видів мистецтва на уроках дозволяє наділити твір одного виду мистецтва рисами іншого, тим самим значно збагативши внутрішній світ учнів, їх образне,

емоційне мислення. Інтеграція в музичних школах, школах мистецтв, закладах вищої мистецької освіти передбачає застосування міжпредметних зв'язків на уроках та заняттях, бо це є дієвим чинником у вивченні предметів фахового мистецького спрямування.

Важливо зауважити, що між предметні зв'язки фахових дисциплін в організації педагогічної практики на факультеті мистецтв, а саме у підготовці студентів спеціальності “Музичне мистецтво”, як викладачів мистецьких шкіл і можемо виокремити два етапи міжпредметних зв'язків:

– внутрішньопредметна інтеграція, коли розширюється вихідна проблема і поглиблюється коло пов'язаних з нею знань.

– міжпредметна інтеграція – об'єднання кількох навчальних предметів навколо певної стрижневої теми або головних понять. Це – взаємозв'язок різних предметів музично-теоретичного та практичного характеру – таких, як: сольфеджіо, музична література, вокал, хоровий клас, основний інструмент, акомпанемент.

У музичній школі, школах мистецтв, вищих навчальних закладах мистецького спрямування інтеграція предметів здійснюється багатопланово, хоча найбільш характерні зв'язки при паралельному вивченні предметів. Навчання гри на основному музичному інструменті і уроки музичної грамоти (сольфеджіо) мають постійний зв'язок протягом всього навчання, їх інтеграція є особливо відчутною. Музична література з перших же уроків або занять використовує досвід і знання учнів та студентів, набуті на попередніх заняттях, встановлюючи зв'язки з кожною паралельною дисципліною. Це дозволяє не тільки використовувати на заняттях певної музичної дисципліни знання і навички, набуті на інших заняттях, але і закріплювати, удосконалювати їх, застосовувати в інших музично-дидактичних ситуаціях.

Уявлення учнів, студентів, вихованців про музику стають різнобічними, а знання більш глибокими. Виходячи з вищевикладеного починається розуміння що, наприклад, без розвитку слухових уявлень на уроках сольфеджіо знижуються успіхи в грі на інструменті, а музична література допомагає

зрозуміти і відчувати красу музики, яку вони виконують і слухають на інших предметах фахового мистецького спрямування. Інтеграція знань, одержуваних і засвоєних на всіх заняттях, як і в музичній школі так і закладах вищої мистецької освіти є характерною особливістю освітнього процесу.

Така інтеграція надзвичайно важлива, адже тільки розуміючи історичну цінність, особливості створення музичного твору, його ідеологічну, стильову, жанрову спрямованість, розмаїття виразних засобів, отже можна отримати цілісне уявлення про твір.

Розглядаючи міжпредметний зв'язок дисциплін теоретичного циклу зі спеціальністю (музичний інструмент, хорове диригування, спів тощо) використовуються традиційні форми роботи. На занятті сольфеджіо найважливішу форму роботи – аналіз музичних творів – можна побудувати шляхом інтеграції з предметом фаху. Репертуаром для тематичного аналізу може бути запропонований з творів за спеціальністю, що значно полегшує їхню роботу з вивчення і запам'ятовування тексту. Здобувачі мистецької музичної освіти використовують для аналізу твір зі свого репертуару, розбирають епоху, в якій жив композитор, історію написання твору, музичну форму, будову кожної фрази, мелодійну лінію, інтервали, акорди, тональний план, знаходять кульмінацію, засоби музичної виразності, які використовував композитор.

Таким чином, чим більше студент дізнається про свій твір, тим краще може зрозуміти, полюбити, і, що найголовніше, краще виконати цей твір та навчити і в проходженні педагогічної практики, так і в подальшій роботі. Така практика допомагає у самостійних завданнях у роботі над твором. Адже дуже часто головною проблемою у навчанні є домашня підготовка до заняття за фахом. Виконавські навички допомагають при таких формах роботи, як підбір мелодій по слуху, акомпанементу до диктантів і створеними мелодіями, а це в свою чергу, позитивно впливає на навички читання з листа і підбору по слуху на уроках зі спеціальності, що стосується будь-якого фаху музичного спрямування.

В процесі виконання творчих завдань на заняттях зустрічаються завдання, наприклад, скласти мелодію, записати її, а

потім виконати. При підборі акомпанементу також мелодія або пісня виконуються на занятті. Таким чином учень або студент, в залежності від виду практики у рівнях вищої освіти, використовує на занятті сольфеджіо свої виконавські навички. На заняттях слухання музики і музичної літератури доцільно розвивати кругозір. В якості домашнього завдання використовуються форми доповіді, твори, роздуми про композитора, вивчається на уроках фаху. При цьому можна ставити різні завдання:

- збір відомостей про епоху в цілому;
- про композитора – автора конкретного твору;
- про особливості його музичного стилю;
- про історію написання твору, що значно полегшить відтворення образу, передачу ідейного і емоційного задуму композитора в роботі над твором.

Вивчення засобів музичної виразності також дуже дієвим є вибір музичного твору, який вивчається на предметі зі спеціальності. Наприклад, один учень або студент виконує твір, а інші повинні знайти знайомі засоби музичної виразності: жанр, лад, ритм, штрихи, регістр та ін. Така форма роботи відіграє величезну роль в усвідомленні розвитку образу музичного твору. Для професійного та правильного виконання важливими є також знання форми твору і вміння чути як кожную його частину, так і розуміти весь твір в цілому, тому при роботі на уроці музичної літератури над видами музичних форм, знову слід звертатися до матеріалу з занять фахового предмету.

Зазначені види діяльності відіграють важливу роль у вирішенні специфічних завдань, орієнтованих на підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва, вчителів інтегрованих курсів, викладачів музичних дисциплін до музичного навчання учнів та студентів і постійне особистісно-професійне вдосконалення самого педагога-музиканта.

Важливим є впровадження в педагогічну практику багатопрофільний характер професійної діяльності сучасного вчителя музичного мистецтва, інтегрованого курсу “Мистецтво”, викладача мистецьких шкіл та вищих навчальних закладів що зумовлює не тільки необхідністю розвитку особистості фахівця, що

володіє високим професіоналізмом, широким кругозором, професійно-педагогічною культурою, але й формування професійної компетентності в процесі застосування всіх видів музичної та мистецької діяльності загалом, набутих у вивченні фахових дисциплін.

Успішністю вирішення даної проблематики є міжпредметний зв'язок фахових дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв, який дає можливість установити необхідні взаємозв'язки між різними видами професійної музичної та мистецької підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, а також майбутньої музично-педагогічної діяльності, забезпечити міжпредметні зв'язки.

Головна проблематика в полягає у формуванні цілісного сприйняття особистістю всіх видів діяльності і комплексної реалізації їх на практиці під час музичного навчання учнів. У зв'язку з цим актуальним є дослідження процесу професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва з точки зору вміння застосовувати набуті знання отримані в процесі вивчення фахових музичних дисциплін.

Приставаючи до практичної реалізації міждисциплінарних зв'язків у процесі підготовки вчителів музичного мистецтва, викладачів музичних дисциплін, структуруючи блок фахових дисциплін та визначаючи семантичну сітку дисциплін і понять, виходячи з моделі підготовки фахівця й необхідності формування одного з найважливіших його професійних якостей професійного мислення.

Умовою, що сприяють формуванню наукових понять на міждисциплінарній основі, є необхідність забезпечення наступності й безперервності в розвитку понять. Тому спираючись на досвід та допомогу викладачів фахових дисциплін треба визначити стрижневі поняття у змісті фахових дисциплін, найбільш значимі для майбутньої професійної діяльності зазначених фахівців і доцільно скласти глосарій викладача музичних дисциплін.

Міжпредметні зв'язки є однією зі сторін принципу систематичності та ефективним шляхом розвитку мислення. У зв'язку з цим він виділяє види організаційно-методичних зв'язків,

які можна поділити на групи: за способами засвоєння зв'язків у різних видах знань (репродуктивні, пошукові, творчі); за широтою здійснення (міжкурсові, внутрішньо циклові, міжциклові); за часом здійснення (послідовні, супровідні, перспективні); за способом взаємозв'язку предметів (односторонні, двосторонні, багатосторонні); за постійністю реалізації (епізодичні, систематичні); за рівнем організації навчального процесу (поурочні, тематичні та ін.).

Врахування міждисциплінарних зв'язків в організації педагогічних практик на факультеті мистецтв, як результат необхідна для забезпечення викладання іншої дисципліни. Виконання навчальних і навчально-професійних робіт, пов'язаних з вивченням матеріалу фахового предмету й розвитком елементів професійного мислення широко використовується (особливо на практичних заняттях) у процесі викладання дисциплін “Хоровий клас”, “Хорове диригування”, “Основний музичний інструмент”, “Фаховий практикум”, “Історія музики”, “Спів” тощо.

Міждисциплінарні зв'язки як результат повинні ініціюватися, щоб сприяти процесу формування професійного мислення як методу й механізму викладання фахівцями музичних дисциплін.

Дослідження і публікації останніх років дають підстави свідчити про особливу увагу до пошуку шляхів удосконалення процесу зв'язку міжпредметних фахових дисциплін в професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

У зв'язку з тим, що система підготовки вчителя музики у вищій школі включає низку складових (загальнопедагогічну, музично-теоретичну, методичну, диригентську, вокально-хорову, інструментальну підготовку), більшість наукових праць присвячено вивченню окремих питань професійної підготовки, а підготовка в спеціальних музичних (виконавських) класах найчастіше розглядається окремо від педагогічної. Значущість окремих напрямів музично-педагогічної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва ґрунтовно досліджено в працях Л. Масол, Т. Рубля, О. Лобова, Г. Падалки, О. Щолокової. Проте сучасний рівень педагогічної науки дає підставу говорити про необхідність вдало застосовувати в практичній діяльності всіх вивчених музичних

дисциплін фахового спрямування в єдності і взаємозв'язку. Про необхідність поєднання у процесі професійної підготовки педагогів-музикантів музично-теоретичних, виконавських, педагогічних компонентів наголошується в дослідженнях багатьох учених. Водночас, як свідчить вивчення масової практики музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти, розв'язання проблеми між предметних фахових і психолого-педагогічних дисциплін у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва знаходиться на досить низькому рівні.

Дана тема являє собою розкриття необхідності і шляхів реалізації міжпредметного зв'язку фахових дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до музичного навчання учнів.

Музично-педагогічна діяльність учителя музичного мистецтва інтегрує в собі весь комплекс педагогічних і спеціальних (музичних) знань, умінь, здібностей. Однак в організації професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, викладача мистецьких шкіл, викладача музичних дисциплін не завжди знаходить відображення важливий принцип організації процесу професійної підготовки – єдність педагогічної та спеціальної (музичної) підготовки. У зв'язку з цим істотно розширюється поняття про значення міжпредметної спрямованості в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва.

На рівні викладання педагог вибудовує концепцію побудови зв'язку між предметних дисциплін в контексті майбутньої професійної діяльності студента з урахуванням професійно-педагогічної спрямованості навчання на педагогічній практиці. Навчальна діяльність викладача при цьому спрямована на отримання студентами комплексного знання музичних дисциплін; формування як загальнопедагогічних, так і спеціальних (музичних) умінь, навичок, здібностей.

На рівні навчальної діяльності студента відбувається залучення кожного майбутнього фахівця в активну пізнавальну діяльність, яка вимагала б застосування як спеціальних (музичних) знань і умінь, так і загальнопедагогічних; а також чіткого усвідомлення, коли, яким чином і для чого ці знання і вміння

можуть бути застосовані. Оскільки в професійній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва педагогічна та музична складові представлено нерозривно (учитель і музикант), то і процес навчання студентів необхідно будувати на основі інтеграції цих складових, та зазначимо про зв'язок між предметних музичних дисциплін, та вміння використовувати всі набуті знання отримані з вивчення фахових музичних дисциплін в педагогічній практиці.

Безпосередньо вказаний цикл навчальних дисциплін пов'язаний з методиками навчання і виховання та педагогічною практикою, а опосередковано – з фаховими дисциплінами. Центральною ланкою, яка поєднує дисципліни музичного і педагогічного циклів є курс “Методика музичної освіти”, оскільки такий курс відбиває і музичні, і психолого-педагогічні питання. У методиці музичної освіти інтегруються методика викладання гри на музичному інструменті, методика диригування і методика постановки голосу, які знаходять своє вираження в практичній діяльності вчителя музичного мистецтва в процесі музичного навчання учнів.

У процесі розкриття теми дійшли висновку, що зв'язок між предметних фахових дисциплін у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає забезпечення її професійно-педагогічної спрямованості. Тому в процесі вивчення даного питання, а саме зв'язку між предметних фахових дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв, можемо зазначити про важливість вивчення та застосування всіх видів музичної діяльності отримані в процесі вивчення наступних курсів: фаховий практикум, гра на музичному інструменті, диригування, вокал, теорія музики, сольфеджіо, хоровий спів тощо. Надаючи студентам знання спеціальних музичних дисциплін у підготовці вчителя музичного мистецтва, наголошуємо на тісному між предметному зв'язку у цій професії. Поряд із вагомістю фахових (спеціальних) дисциплін, підкреслюємо роль педагогіки, психології, методики музикознавчих дисциплін, акцентуємо увагу на їх взаємозв'язку та як вони можуть інтегруватися з грою на музичному інструменті, диригуванні, вокалом тощо. Це надає можливість студентам побачити зв'язок фахових дисциплін.

На прикладі навчальна програма з диригування передбачає вивчення шкільного пісенного та хорового репертуару. Його опанування значною мірою орієнтує та спрямовує студентів на професію вчителя музичного мистецтва. Під час зв'язку вокально-хорових дисциплін з курсом “Фаховий практикум” студенти добирають музичні твори відповідно до вікових особливостей дітей, створюють анотації до обраних вокально-хорових творів. При цьому майбутні вчителі музичного мистецтва аналізують не тільки музично-теоретичні аспекти музичних творів, а й здійснюють їх психолого-педагогічну характеристику, виховні можливості тощо.

Зв'язок міжпредметних дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв в даному випадку не заперечує предметну систему навчання і виховання майбутнього фахівця. Проте на перший план виступає завдання цілісної професійної підготовки студентів – майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів музичних дисциплін з опорою на знання та вміння, отримані студентами в процесі вивчення музичних дисциплін фахового спрямування. Зв'язок міжпредметних дисциплін професійно-педагогічної підготовки фахівців сприяє забезпеченню формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музичного навчання в рамках реалізації інтеграційних процесів у музично-педагогічній системі, якщо:

- розкрито суть наукових уявлень про зв'язок міжпредметних дисциплін;
- виділено теоретико-методологічні і навчально-методичні засади музичної інтеграції;
- визначено особливості перебігу інтеграційних процесів організації педагогічних практик факультету мистецтв.

Орієнтація освітнього процесу на набуття і віддачу необхідних знань, розвиток і реалізацію освітніх умінь виступає як необхідні взаємопов'язані і взаємозалежні ознаки професійної діяльності викладачів музичних шкіл, шкіл естетичного виховання, закладів загальної середньої освіти та вищих навчальних закладів мистецької освіти.

Сучасні підходи до освітнього процесу нової генерації передбачають орієнтацію уваги на розвиток гуманітарного світогляду та творчого потенціалу. У процесі професійної підготовки студентів як педагогів музичного мистецтва, зокрема інструменталістів, диригентів, вокалістів, вчителів музичного мистецтва та інтегрованих курсів “Мистецтво”, виконавським дисциплінам відведено особливе місце в системі фахових предметів.

Специфіка виконавської діяльності педагога-музиканта вимагає володіння багатьма професійними знаннями та вміннями, які були б міцним підґрунтям при викладанні різних предметів мистецького циклу, вміння ці знання інтегрувати для кращого розуміння і засвоєння учнями матеріалу. Також студент повинен володіти багатьма музично-теоретичними знаннями, які б сприяли підвищенню його професійного рівня.

Не достатньо бути фахівцем тільки з гри на фортепіано або з інших музичних інструментів, з хорового співу чи вокалу. Щоб бути справжнім виконавцем чи вміти грати в ансамблі, акомпанувати, добре читати з листа, транспонувати і навіть імпровізувати, викладати предмети мистецького музичного циклу треба добре знати музично-теоретичні дисципліни.

Міжпредметні зв'язки в музичній освіті забезпечують:

- систематичне засвоєння музично-теоретичної інформації та практично-виконавських умінь;
- формування естетичного відношення до музики;
- залучення до різноманітних форм музично-творчої діяльності;
- створення умов для задоволення музичних інтересів.

Міжпредметні зв'язки дають можливості:

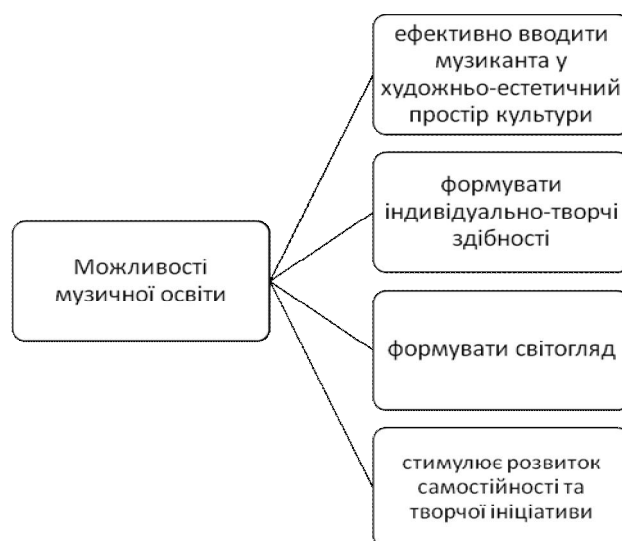
- аналізувати особливості музичної мови як відродження духовного світу людини, порівнювати поліфонічну та гомофонно-гармонічну музику та твори різних жанрів за їх призначення;
- усвідомлювати зміст виконаних музичних творів, виражати власні емоційно-естетичні ставлення до них, засвоїти та закріпити основні музичні поняття і терміни (поліфонія, гомофонія),

усвідомити роль музичного мистецтва в духовному житті особистості та духовної сутності музичних творів;

– визначити специфіку музики, форм прояву характерів людей, станів природи, формувати особисті потреби у слуханні та виконанні найкращих зразків музичного мистецтва (емоційний вплив: ліричний, драматичний);

– порівнювати та характеризувати особливості побудови, розвитку різних музичних творів за жанрами і формами.

Досягнення успіху у музичній освіті великою мірою обумовлене відповідністю методичних позицій викладача, під творчим керівництвом якого відбувається опанування музичного мистецтва. Неможливо вивчати одне, не торкаючись іншого предмету. Інтеграція наукових знань ставить нові вимоги до фахівців (див. мал. 2).

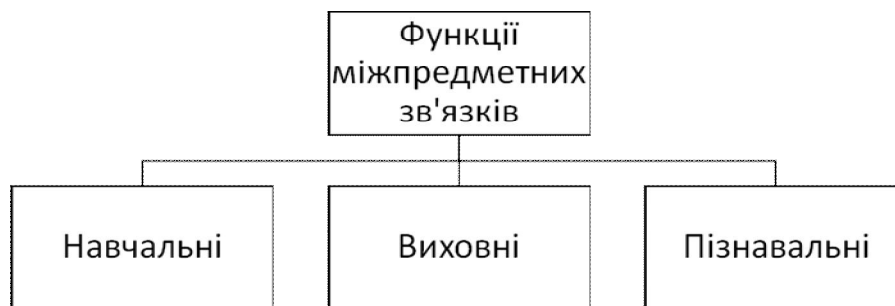


Актуальність міжпредметних зв'язків в організації педагогічних практик на факультеті мистецтв є очевидною. Вона зумовлена сучасним рівнем розвитку науки, на якому яскраво виражена інтеграція суспільних, професійних музичних, природничих і технічних знань. Людині вже недостатньо знань лише в одній галузі науки, необхідні міжпредметні зв'язки.

1. Міжпредметні зв'язки як один зі способів здійснення кожного з принципів навчання.

2. Міжпредметні зв'язки як самостійний принцип побудови дидактичних систем локального характеру в предметній системі навчальної діяльності.

У процесі навчальної діяльності варто відобразити застосування, розвиток, закріплення та узагальнення знань і вмінь, набутих під час вивчення інших предметів. Основні функції міжпредметних зв'язків відображені на мал. 3.



Вони націлені на формування цілісної системи знань, що є одним із критеріїв відбору та координації навчального матеріалу в програмах фахових предметів.



Принцип міжпредметних зв'язків націлює на формулювання проблеми, питань та завдань, що орієнтовані на застосування й синтез знань та вмінь із різних предметів.

Систематичне використання міжпредметних зв'язків створює можливості широко використовувати дидактичні матеріали та

засоби наочності, які належать до одного навчального предмета, під час вивчення інших фахових дисциплін.

В організації педагогічних практик на факультеті мистецтв виникає потреба в комплексних формах, що мають міжпредметний зміст.

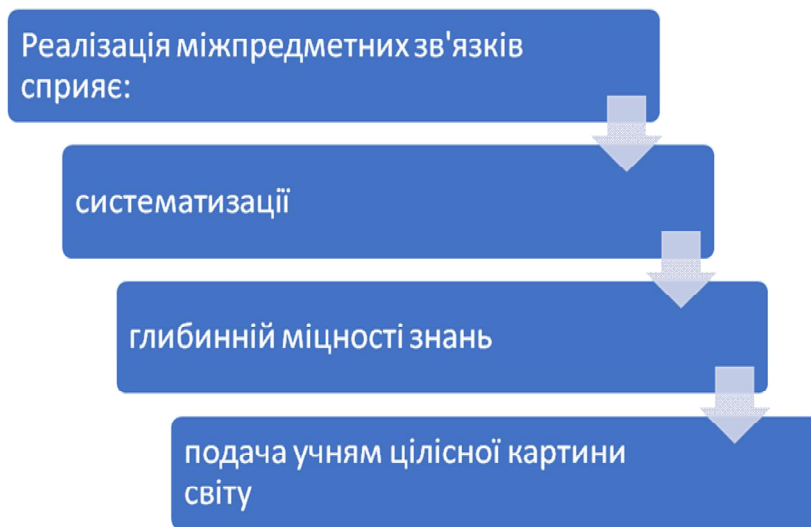


Такі форми вимагають координації діяльності майбутніх музичних педагогів взаємовідвідування уроків.

Міжпредметні зв'язки фахових дисциплін посилюють узагальнений характер змісту навчального матеріалу, який вимагає зміни методів навчання в музичному мистецтві. Виникає потреба в колективних формах організації навчальної роботи, які найліпше забезпечують вирішення міжпредметних проблем, створюючи умови для прояву знань та інтересів з інших фахових предметів. Водночас можливий успіх для кожного.

Сучасні програми з низки навчальних фахових предметів вимагають умінь оцінного характеру. Отже, навчання на підставі різнобічних міжпредметних зв'язків фахових дисциплін активно формує стійкі широкі світоглядні пізнавальні інтереси, що особливо ціннісно для всебічного розвитку особистості.

Навчальні фахові предмети у відомому сенсі починають допомагати один одному. У послідовному принципі міжпредметних зв'язків містяться важливі резерви дальшого вдосконалення освітнього процесу.



Посилюючи реалізацію міжпредметних зв'язків фахових дисциплін в організації педагогічних практик факультету мистецтв, ми можемо більш точно визначити роль наших предметів у майбутньому житті студентів, як майбутніх викладачів.

Перелік використаних джерел

1. Міжпредметні зв'язки під час вивчення основ наук. URL: http://pidruchniki.com/90503/pedagogika/mizhpredmetni_zvyazki_vivchennya_osnov_nauk (дата звернення 18.04.2018 р.)
2. Навчально-методичний посібник “Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу “Мистецтво” у 3-4 класах на засадах компетентнісного підходу”. Київ : Генеза, 2020. 160 с. : іл. (с. 51).

3. Глинська Є. А. Міжпредметні зв'язки в навчанні. Е. А. Глинська, С. В. Титова. 3-е вид. Т. : Інфо, 2007. 44 с.
4. Данилюк Д. Я., Зверев І. Д. Навчальний предмет як інтегрована система. Міжпредметні зв'язки у зв'язку в сучасній школі. 2-е вид. М. : Педагогіка. 2006. 195 с.
5. Курдибаха М. Інтеграція різних видів мистецтва на уроках музики. *Шкільний світ*. 2013. № 3.
6. Гапійчук І. М. Педагогічні умови емоційної взаємодії “викладач – студент” у процесі навчання у класичному університеті : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти; Одеський нац. університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2003. 254 с.
7. Масол Л. Методика навчання інтегрованого курсу “Мистецтво” у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ : Генеза, 2019. 11-24 с.
8. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 272 с.
9. Elliot J. (ed.) *Reconstructing Teacher Education*. (1993), London : Falmer Press, P. 19-25.
10. Gunrt H., *Personality structure and human interaction: the developing sunthesis of psychodynamis theory*. Y : Intern Un. Pr., 2007, 456 p.
11. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh., *Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.*
12. Willoygby D., *The World of Musik*. Third ed. Boston : MacGraw-Hill, 1996, 381 p.